

МЕТОДОЛОГІЯ МІНІМІЗАЦІЇ ЮРИДИЧНИХ РИЗИКІВ У МІСТІ

Розглянуто методологічні аспекти уникнення та зменшення юридичних ризиків у місті. Піднімаються проблеми юридичного характеру, що впливають на гармонійний розвиток міста. Зачіпаються питання небезпеки життєдіяльності жителів міст. Звернення до теоретичних проблем методології ризиків викликане прагненням дослідити, у якому напрямі розвивається сучасна юриспруденція на шляху регулювання сучасних відносин безпеки в місті. Акцент зроблено на методологію юридичних ризиків, у тому її глибокому й широкому розумінні, яке допомагає не лише у пошуку критеріїв розмежування сфер публічного та приватного права, суб'єктивних прав учасників відповідних суспільних відносин, а й у формуванні наших знань щодо цілісної картини на шляху безпекових заходів у місті. Розкривається питання співвідношення підходів у визначенні ризику на міждисциплінарному рівні. Зазначено, що теорія приватного права дає вичерпні відповіді стосовно питання визначення ризику, його правової природи та співвідношення з інститутом відповідальності. Використовуючи методологічну складову, вказується на ті логічні кроки, які спрямовані на повне уникнення або мінімізацію ризиків.

Ключові слова: безпека, відповідальність, інфраструктура, правочин, приватне право, факт, філософія.

Вступ. У контексті праворозуміння ризику запропоноване дослідження віддзеркалює сучасне бачення світу з його складними, критичними, кризовими, воєнними спалахами дійств як на континентальному, так і на урбаністичному рівнях. Філософію ризику породжують чимало розвинених наукових теорій екологічного, математичного, економічного, технологічного, правового, морального та іншого спрямування. Розвідки цих теорій здійснюють такі вчені, як С. Кулл, Л. Кендалл, М. Крал, К. Кузьяк, І. Левін, Р. Майданик, М. Мейснер, Х. Ніда-Румелін, Й. Ханс, Д. Чорний та інші. Актуальність статті зумовлена необхідністю подальшого ґрунтовного вивчення категорії юридичного ризику, який відіграє значну роль у правовідносинах як публічного, так і приватного характеру. Тенденції зростання міст, їхніх агломерацій та інфраструктури продукують нові ризики, які у свою чергу підвищують небезпеку життєдіяльності їх жителів. Предметом цього дослідження є спроба розроблення питання методології мінімізації юридичних ризиків у контексті концепції розвитку міста як початкових кроків на шляху виявлення різних небезпек, з якими повсякденно стикаються жителі міста та його упорядники, представники установ та організацій. Розкриття цього питання, у свою чергу, спрямовано на визначення практичних аспектів управління ризиками, їхнього страхування, підстав звільнення/виключення юридичної відповідальності тощо.

Виклад основного матеріалу

1. Концепція розвитку міста. Міста – це ніби електричні трансформатори: вони підвищують напругу, пришвидшують обмін, без упину керують життям людей. У дослідженні історії Західної Європи Ф. Броделя, що полягає в розгляданні деталей матеріальної бази людського життя, знаходимо думку, що місто так само породжувало піднесення, як це піднесення породжувало його самого. Але що безсумнівно те, що навіть коли місто не породжувало піднесення цілком, воно обертало його собі на вигоду. І що така гра в місті виявляється легше, ніж будь-де [1, с. 413]. Дійсно, межі міського простору здатні вибудувати ціннісні категорії від економічного піднесення до духовного, і навпаки. І в цьому контексті питання співвідношення міст і місць об'єднано категорією простору як вмістилища не тільки речей – дій, але й часу – подій. Такий простір для життя, як місто, характеризується не тільки фізичними та природними властивостями. Для нього характерні й соціальні зв'язки. Регулятором останніх виступає право. Спосіб життя міста не варто розглядати лише як діяльний процес, спрямований на

належне забезпечення потреб його жителів. Це модель відносин, що формує цілісну систему територіального устрою, яка є підґрунтям економічного й соціального розвитку міцної, незалежної, самостійної держави [2, с. 6]. Чотири грані концептуального розвитку утворюють незабутнє, цілісне, вишукане та перспективне місто. Сучасне місто має бути *осередком культурної спадщини, прихистком для його мешканців, простором для реалізації ідей, осереддя майбутнього*. На заваді успішної реалізації цих чотирьох вихідних постулатів розвитку міста завжди була і залишається небезпека зіткнення зі "скелею", якою є ризик.

1.1. Культурна спадщина міста. Культура – це те, що здобувається багатьма поколіннями впродовж тривалого часу на ментальному, мовному, правовому рівнях, у процесі виробництва майнових активів і торговельного обороту, утворюючи духовний та матеріальний "обробіток" людських цінностей. Термін "культурна спадщина міста" вживається у розумінні об'єднаного чинника найважливіших здобутків різних пластів життєдіяльності людини міста в їхньому історико-культурному значенні. Сьогодні київська культурна спадщина поповнилася ще одним скарбом, що віднайшли кияни-ентузіасти в осередді міста – це "вознесенська печера", яка ще має відкрити нам свої таємниці. Подібні знахідки не поодинокі, і це говорить про необхідність створення не лише системи заходів, спрямованих на їхню реєстрацію, збереження й реставрування. Катастрофи та війни є продуктом поєднання ризиків і вразливості, що виникають внаслідок складної взаємодії багатьох об'єктивних і суб'єктивних факторів, які належать до людської сфери управління. Приміром, однією із проблем є аспекти врегулювання відносин щодо узгодження нормативних вимог з охорони культурної спадщини із приписами сфери будівельної діяльності. Узгодження інтересів суб'єктів, пов'язаних з розвитком міста і самим містом, як об'єктом культурної спадщини, здебільшого балансує на межі прийняття ризикових рішень не тільки органами місцевого самоврядування, але й законодавчим органом. Інституційне та правове забезпечення збереження культурної спадщини має певні недоліки, які тією чи іншою мірою продукують критичні фактори негативного впливу на відповідні об'єкти. З метою запобігання завданню шкоди відповідним об'єктам унаслідок стихійних лих, катастроф техногенного характеру, війн і протиправних дій суб'єктів як публічного, так і приватного права, на часі є потреба у створенні на інституційному та правовому рівнях

механізму управління ризиками сфери об'єктів охорони культурної спадщини.

1.2. *Civitas securitatis forum*. Форум Стародавнього Риму був осередком суспільного життя громади. Тут молилися богам, приймалися найважливіші рішення народних зборів, святкувалися перемоги у війнах, виносилися судові вирoki, укладалися торговельні угоди та мали простір, щоб уберегтися від землетрусу. Тут, за переконанням римлян, був центр Усесвіту. Римляни вважали форум найбезпечнішим місцем у Римі, у якому вони були не самі, а під захистом богів. Упевненість римлян у своїй безпеці на стародавньому форумі була набагато вагомішою, ніж впевненість у безпеці сучасного жителя того самого Риму. Маючи більш ніж двохтисячорічний досвід римського форуму, громада сучасного міста була зобов'язана потурбуватися про створення свого "безпекового форуму".

Гарантування безпеки здійснюється в певних конкретно-історичних і соціально-культурних умовах, а отже залежить від умов функціонування держави й інститутів громадянського суспільства, стану розвиненості суспільства, процесів і технологій, культури населення тощо [3, с. 322]. Соціологічні засади дослідження становлять концепції постіндустріального, інформаційного та громадянського суспільства, теорії глобалізації та катастроф, що закладають основні методологічні орієнтири вивчення сучасних проблем безпеки як складного, багатовимірного й універсального соціального феномена, а також її забезпечення в єдності та взаємодії державних і недержавних форм, правового й іншого соціального регулювання [4, с. 495]. У теорії ієрархії людських потреб, що обґрунтована психологом А. Маслоу, після фізіологічних потреб потреба в безпеці та стабільності має другий основоположний рівень актуальності. Щільність забудов, скупчення на одному квадратному кілометрі міста тисячі людей та автомобілів, укриття землі асфальтом, забруднення повітря й води, підвищений радіаційний фон і вплив радіолокаційної мережі – це лише частина тих небезпек, що супроводжують жителя міста в нормальних умовах його життя. У часи війн та інших надзвичайних ситуацій ці небезпеки зростають. Тому особиста безпека життя і здоров'я людини, безпека сім'ї, а також продовольча, радіаційна, інформаційна, екологічна, інформаційна, енергетична безпеки – це те, що має бути предметом не лише теоретичного узгодження, але й практичної реалізації механізму уникнення ризиків у процесі експлуатації об'єктів підвищеної небезпеки та мінімізації ризиків у випадку надзвичайних ситуацій.

1.3. *Місто реалізації ідей*. Автономність міста робить його схожим з орбітальною космічною станцією, здатною продовжити тривало періоду забезпечувати своє функціонування джерелами енергії, проєкцію орієнтації та стабілізації, зв'язок із центром управління польотами й виконання поставлених завдань. Самодостатність міста – це те, на що мають бути спрямовані ідеї становлення та розвитку урбаністичної агломерації. Ці ідеї повинні охоплювати всі сфери та елементи багаторівневої системи, яка зветься містом. Світовий досвід розвитку міст широко впроваджується іншими міськими громадами. Багато запозичених ідей уже адаптовані й успішно реалізовані в тій чи іншій сферах, проте має відбуватися постійний рух ідей, які заміщують попередні або підсилюють ті, що вже успішно працюють, чи винаходять новий простір для свого впровадження. Утілення ідей у сферу міського ладування супроводжують "ризик" і "невизначеність", які відрізняються за суб'єктивно-об'єктивним виміром. У той час як "невизначеність", здається, належить до суб'єктивної сфери, "ризик" має сильний об'єктивний компонент. Вонасупроводжується відсутністю знань особи про той чи інший предмет, у той час як ризик – це ймовірність

настання події, яка може відбутися або не відбутися. У фінансових колах поняття ризику має стосунок до професійного очікування прибутку. Однак отримання останнього потребує математичного розрахунку ймовірних наслідків, очікуваного від ризикової фінансової операції. Цей процес є логічним і закономірним для такої діяльності. То чому, коли зводять будинки, не передбачають планових або непланових відключень постачання електроенергії, води, газу тощо? Але ж мають передбачати. Тут виникає питання відповідальності, але воно не вирішує проблему. Відсутність бачення цілісної картини взаємодії ризику, людини, об'єкта і процесу життєдіяльності призводить до негативних наслідків. У зазначеному ряду взаємодій у місті, людина повсякденно стикається з тими чи іншими об'єктами підвищеної небезпеки (транспорт, виробництва, будинки, тварини тощо), які несуть у собі ризики, а це значить, що їхнє використання потребує підвищеного зосередження та великої уваги. Однак саме об'єкти підвищеної небезпеки формують міське середовище, саме вони є предметом докладання людських зусиль, чи то на рівні професійної діяльності, чи на рівні споживацьких потреб, чи то в процесі власного відпочинку. І тут ідея полягає в тому, що з одного боку, той, хто впроваджує відповідний об'єкт, має бути відповідальним за розрахунки можливих ризиків, які супроводжують експлуатацію об'єкта, а з іншого боку, той хто послуговується таким об'єктом, має усвідомлювати такі ризики, бути пильним і готовим до їх викликів.

1.4. *Місто майбутнього ризику*. Реальність життя поза нашої волі втягує у вир глобалізаційних процесів, інформаційних революцій, багатополосної політики та мультикультуралізму поглядів. Не загубитись, уберегтись, розпізнати, запропонувати, впровадити – це той змістовний ряд-модус, що має відображати суть життя інтелектуала, в якому домінуючою є ідея. Інтелектуальний простір – це люди та ідеї, ідеї та люди. У цьому просторі людські можливості та ідейні перетворення виводять нас на відповідний, якісно новий рівень життя [3, с.440].

У непевну глобальну епоху криз і протистоянь місто залишається потужним осередком енергії, що живить його мешканців і відкриває нові горизонти для технологій та інновацій. Імплементация інноваційного об'єкта в силует міста має означати його безпечну експлуатацію, що передбачає на випадок будь-якої нестандартної ситуації систему запобіжників, гарантуючи при цьому цілковиту безпеку жителям міста. Якщо будь-який об'єкт інфраструктури міста не відповідає стандартам безпеки, він має бути негайно вилучений (ліквідований). Надання терміну для усунення недоліків, які впливають на безпеку експлуатації об'єкта, мають означати покладання солідарної юридичної відповідальності за можливі ризики такої експлуатації на відповідний орган. У місті майбутнього нема місця об'єкту підвищеної небезпеки, якщо відсутня його належна адаптація до будь-яких викликів об'єктивного чи суб'єктивного характеру зі змістом ризику.

2. Філософія юридичного ризику

Наскільки на небезпеку поразки – це стикнутися з ризиком утрати. Можливо, багатогранне означення ризику зумовлено його широконаціональним походженням? Латинське значення *Risicum* було пов'язано з небезпекою для моряка натрапити на риф. Так само у греків: небезпека втрати вантажу під час морського переходу визначалася як ризик. Наскільки, на перший погляд, категорія ризику не викликає у людини непорозуміння і здається доволі зрозумілою та простою, настільки ж, при її більш глибокому дослідженні, ця категорія є багатозначною та складною. Здебільшого, ризик ототожнюють з небажаним результатом, що може статися, проте, не обов'язково внаслідок певного казусу (ситуації, події, дії). У

пошуках істини щодо предмета ризику знаходимо чимало міждисциплінарних контекстів. Ризик сприймають як небажану подію або як причину (*causa*) небажаної події, що може чи не може відбутися. У сфері фінансів ризик частіше розглядають як імовірність небажаної події або як статистично очікуване значення небажаної події, яка може чи не може відбутися. При прийнятті фінансистою рішення в умовах ризику воно приймається не під впливом невизначеності, а в умовах відомих імовірних факторів. На думку сучасних науковців, розуміння ризику тісно пов'язано із імовірністю потенційних фінансових утрат [5, с. 14]. Разом із тим, перська інтерпретація ризику, представлена як дар богів, що може сприяти отриманню прибутку, указує на його економічну сутність. У розвитку економічної теорії спостерігається фундаментальна роль, яку відіграють попит і пропозиція як інструментарій різнобічного економічного аналізу. Однак у реальному господарському житті ризик і зіткнення з ним породжує невідомість ситуації, що зведена до ідеї невизначеності [6]. Сучасно розуміючи життя людини, ризик є не лише перешкодою у втіленні нею своїх прагнень, він стає й предметом діяльності людини з позитивно-очікуваним результатом.

У контексті публічного права юридичний ризик представлений, як діяння суб'єкта права в умовах невизначеності й неможливості повноцінного прогнозування результатів своїх дій, що може призвести до негативних наслідків для даного суб'єкта у вигляді завдання шкоди невинній (третій особі), що призведе до настання негативних юридичних наслідків у вигляді кримінальної, адміністративної або дисциплінарної відповідальності. Саме юридичний ризик виступає першочерговим елементом діяльності будь-яких органів виконавчої влади, посадових осіб [7, с. 34]. Ризик у цивільному праві, на думку Р. Майданика, може бути розглянуто як імовірність (можливість) настання позитивного або негативного результату, що обумовлено професійним чи іншим характером діяльності особи або включенням у зобов'язання випадкових юридичних фактів [8, с. 72].

У системі приватного права теорія ризику представлена двома основними напрямками. По-перше, вона є сумісною зі сферою окремих цивільних правочинів (договір підряду, правочин парі, гарантії тощо). Договірний ризик Х. Гавідія визначає як "небезпеку незадоволення інтересів або розчарування в очікуванні того, що обидві сторони мали намір отримати від господарської операції, що регулюється договором, до впливу певних обставин або настання певних подій, які змінюють економічну програму договірних сторін [9, с. 584]. Готуючи документацію для укладання ділової угоди, обачний юрист, з метою уникнення можливих ризиків, здійснює процедуру *legal due diligence*, дослідження інформації про контрагента, яке по своїй суті є юридичним аудитом. Розкриваючи питання юридичних аспектів аутсорсингу (передання компанією виконання окремих функцій з надання послуг зовнішнім суб'єктам на умовах субпідряду), М. Мейснер і Д. Чорний зауважують, що договірна документація може бути поділена на три складові: зобов'язання, які передбачають затримання умов надання послуг, пов'язаних з аутсорсингом; зобов'язання, які визначають об'єм і параметри надання послуг, що надаються, і зобов'язання, що регламентують умови врегулювання взаємного співробітництва сторін після завершення аутсорсингу [10, с. 32]. Зазначені складові зобов'язання аутсорсингу насамперед спрямовані на уникнення репутаційних ризиків і ризиків, які пов'язані з можливими втратами матеріальних активів компанії, що надає відповідні послуги. Тому належна обачність тут є доречною. Юридичні ризики договірного зобов'язання в місті, здебільшого, відбуваються в системі будівництва та

експлуатації будівельних об'єктів, і тут управління такими ризиками потребує високого рівня методологічного забезпечення відповідних процесів.

По-друге, теорія юридичного ризику об'єднана з деліктними зобов'язаннями та є критерієм для визначення позадоговірної цивільно-правової відповідальності осіб (фізичних чи юридичних), причетних до шкоди, яка заподіяна іншій особі внаслідок утримання (використання, експлуатації) джерела підвищеної небезпеки. Цей критерій указує на те, що всі ті особи, які вчиняють поведінку, яка несе ризик спричинити конкретний шкідливий результат, відповідають за позадоговірні збитки. Тобто всі, хто бере на себе ризик учинити дію, яка може мати шкідливі наслідки для інших людей, несуть відповідальність, навіть якщо особа, яка бере на себе ризик, здійснює свою діяльність чи поведінку з максимальним умінням й обережністю. У місті найтиповішими прикладами такого типу ризикової діяльності є експлуатація об'єктів інфраструктури (транспортних засобів, ліфтів, рекламних щитів тощо) і поведінка мешканців міста (не дотримання умов поводження із тваринами, порушення правил користування об'єктами права власності тощо). Здебільшого об'єкти інфраструктури міста – це об'єкти підвищеної небезпеки для нормального процесу життєдіяльності людини.

Ризикова діяльність і поведінка особи у місті має відповідати таким критеріям, які виправдовують мету встановити правильний для суспільних потреб правовий результат, а саме:

- має бути дозволена нормами публічного права й відповідати добрим звичаям (*bonafides*);
- сумлінність суб'єкта в процесі використання об'єкта підвищеної небезпеки не звільняє від відповідальності за факт настання шкідливого результату. Проте особа, яка здійснює діяльність, що є джерелом підвищеної небезпеки, не відповідатиме за завдану шкоду, якщо вона доведе, що шкоди було завдано внаслідок непереборної сили або наміру потерпілого [11, ст. 1187];
- виявлення не лише суб'єктів, які спричинили шкоду, але й суб'єктів, причетних до створення ризикових умов відповідної діяльності, що призвели до негативного результату.

Представлені критерії вказують на той факт, що в умовах зростання техногенних урбаністичних ризиків питання вини суб'єктів, причетних до завдання шкоди, цілком відповідають цивілістичній теорії. Разом із тим постає питання солідарної відповідальності суб'єктів, причетних до створення фактора ризику й питання належного виконання деліктного зобов'язання.

3. Методологія мінімізації ризику в місті. Методологія науки, здебільшого, сприймається як набір певного інструментарію для проведення теоретичної розробки того чи іншого об'єктивного явища. Разом із тим, методологія науки може бути сама предметом дослідження як система взаємообумовлених принципів, підходів, законів, категорій, способів і засобів теоретичної та практичної діяльності, що забезпечує спрямування діяльності науковця на істинне пізнання предмета дослідження [12, с. 9]. Методології властиві чинники, що здатні допомогти у просуванні на шляху подолання проблем ризику в місті. Питання управління ризиками в місті, а саме їхнє уникнення, або мінімізація, чим далі стає більш нагальним. Суть концепції методології юридичного ризику в місті може полягати в тому, щоб за допомогою методів управління ризиком вивести можливий позитивний результат ризикової діяльності на перший план, а ймовірність настання негативних наслідків уникнути або зменшити. Це важливе питання потребує ґрунтовного й комплексного вивчення та практичної імплементації. Прикладом

змістовного методологічного дослідження проблем управління ризиками є діяльність Міжнародної організації зі стандартизації (ISO¹), яка об'єднує експертів для обміну знаннями та проєктами розробки міжнародних стандартів, що підтримують інновації та пропонують рішення для глобальних проблем у сфері торгівлі й надання послуг. Міжнародним стандартом визначенням ризику для загального розуміння в різних застосуваннях (ISO 31000) є *вплив невизначеності на цілі*.

Методологія мінімізації ризику в місті може бути представлена як вчення про систему універсальних принципів і підходів, типових і нетипових способів та засобів юридико-технічного характеру у сфері управління ризиками, спрямованих на уникнення чи зменшення негативних наслідків для громади міста, окремих його мешканців та інших суб'єктів, що можуть бути спричинені впливом невизначеності своїх дій суб'єктом експлуатації об'єктів інфраструктури міста.

Висновки. Методологія управління ризиками міста, які здатні спричинити як майнову, так і немайнову шкоду внаслідок тих чи інших дій або подій, має відповідати логічним послідовним крокам, спрямованим на повне уникнення або мінімізацію ризиків. Такі кроки відповідають завданням теоретичного та практичного характеру. По-перше, обґрунтування того, чому важливо управління ризиками в місті. По-друге, визначення методології запобігання та мінімізації ризиків у місті, що буде відповідати на комплекс питань, а саме: Як визначити й оцінити ризик? Як можна запобігти ризику або мінімізувати їхній вплив? Як підготуватися та діяти в надзвичайних ситуаціях? Як відновити й оздоровити майно після лиха? Як упровадити, переглянути та переоцінити план запобігання й мінімізації ризиків? По-третє, формулювання мети й завдання, які досягаються засобами та способами управління ризиками. По-четверте, адаптування міжнародних термінології та стандартів, що діють у галузі управління ризиками щодо універсальній урбаністичного простору. По-п'яте, створення системи державних органів і місцевого самоврядування, навчальних закладів і громадських організацій, які забезпечують процес управління ризиками та пропонують шляхи розв'язання проблем у місті. У цьому контексті важлива взаємодія цих інституцій з міжнародними організаціями й науково-дослідними установами. По-шосте, розроблення плану запобігання ризикам у місті, який охоплює всі складові елементи та зв'язки системи управління. По-сьоме, універсальність процесів управління ризиками в місті передбачає регламентованість і має відповідати вимогам внутрішнього та зовнішнього аудиту й арбітражу.

Список використаних джерел

1. Бродель Фернан. Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм, XV–XVIII ст. (Material civilization, economics and capitalism, XV–

I. Bezklubiy, Dr. Sc. (Law), Prof.

ORCID ID: 0000-0001-9400-1677

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

METHODOLOGY FOR MINIMIZING OF LEGAL RISKS IN CITY

The article deals with methodological aspects of avoiding and reducing legal risks in the city. Legal problems are raised, which have an impact on the harmonious development of the city. Issues of danger for life of city-dwellers are considered. Appeal to theoretical problems of the methodology of risks is caused by the desire to investigate in which direction modern law develops on the way to regulate modern relations of safety in the city. The emphasis is on the methodology of legal risks, in that deep and broad sense, which helps not only in finding the criteria of delimitation of spheres of public and private law as well as subjective rights of participants of the relevant social relations, but also in the formation of our knowledge of a holistic picture on the way of security events in the city. The question of the ratio of approaches of risk definition is revealed at the interdisciplinary level. It is noted that the theory of private law gives quite comprehensive answers to the question of determining the risk, its legal nature and the relationship with the institution of responsibility. Using the methodological component, it is indicated those logical steps aim at fully avoiding or minimizing risks.

Keywords: safety, responsibility, infrastructure, transaction, private law, fact, and philosophy.

XVIII centuries). Т. 1. Структура повсякденності: можливе і неможливе; пер. з фр. Г. Філіппчук. – К.: Основи, 1995. – С. 543.

2. Безklubiy I. A. Відправні ідеї у правовому регулюванні містопланування // Будівельне право: проблеми теорії і практики містопланування та містобудівництва: зб. наук. пр. IV Міжнар. наук.-практ. конф. (20 листоп. 2020 р.). – К., 2020. – С. 6–11.

3. Методологія в праві: монографія / І. Безklubiy, І. Гриценко, М. Козюбра та ін.; за заг. ред. І. Безklubiy. – К.: Грамота, 2017. – 658 с.

4. Roxborough I. The Persistence of Waras a Sociological Problem / I. Roxborough // Intern. Sociol. – 1999. – № 4. – P. 491–500.

5. Dubovická I., Varcholová T. Nový manažment rizika. Iura Edition. – Bratislava, 2008. – S. 14.

6. Rafael Sarmiento Lotero, Rodrigo Vélez Molan. Teoría del riesgo en mercados financieros: una visión teórica [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=409634347003> (date of application: 25.01.2023).

7. Пендяга Г. Л. Юридичний ризик / (Legal risk) / Г. Пендяга // Економіка, фінанси, право. – 2010. – № 4. – С. 34–37.

8. Аномалії в цивільному праві України (Anomalous in the civil law of Ukraine): навч.-практ. посіб. / Р. А. Майданик та ін.; за заг. ред. Р. А. Майданика. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Київ: Юстініан, 2010. – 1008 с.

9. Gavidia Sanchez, Julio. Presuposición y riesgo contractual, [en línea], Anuario de Derecho Civil, 1987. – Madrid, España. – Vol. 40, n. 2. – p. 584.

10. Maisner, M., Černý, J. Právní aspekty outsourcingu. – Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, str. 40.

11. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 20.01.2023).

12. Безklubiy I. Еволюція цивілістики: догма та метафізика / І. Безklubiy // Вісн. Київ. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. – 2022. – Вип. № 1(120). – С. 9–15.

References

1. Brodel Fernan(1995).Materialnatsyvilizatsiia, ekonomikaikapitalizm, XV–XVIIIst. Tom 1.– K.: Osnovy. – S. 543. (in Ukrainian)

2. Bezklubij I. (2020). Vidpravni idej u pravovomu rehuliuванні mistoplanuvannia (Starting ideas in the legal regulation of urban planning): collection of scientific papers IV Internat. scientfic and pract. conf. (20 november 2020 r.). – K., 2020. – С. 6–11. (in Ukrainian)

3. Bezklubij I. (2017). Metodologija v pravi [Methodology in law] / I. Bezklubij, I. Hrytsenko, M. Kozubra et all., in gen. editor office. Bezklubij. – K.: Gramota, 2017. – 658 s. (in Ukrainian)

4. Roxborough I. (1999) The Persistence of Waras a Sociological Problem / I. Roxborough // Intern. Sociol. – No. 4. – P. 491–500. (in English)

5. Dubovická, I., Varcholová, T. (2008). Nový manažment rizika, Iura Edition.– Bratislava, Is. 14 (in Slovak)

6. Rafael Sarmiento Lotero, Rodrigo Vélez Molan. Teoría del riesgo en mercados financieros: una visión teórica [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=409634347003>(in Spanish)

7. Pendiaha H. L. (2010) Yurydychniy ryzyk // Ekonomika, finansy, pravo. – № 4. – S. 34–37. (in Ukrainian)

8. Maidanyk R. A. (2010) Anomalii v tsyvilnomu pravi Ukrainy [Anomalous in the civil law of Ukraine]. – K.: Yustinian. – 1008 s.(in Ukrainian)

9. Gavidia Sanchez, Julio, (1987) Presuposición y riesgo contractual, [en línea], Anuario de Derecho Civil, Madrid, España, Vol. 40, n. 2, p. 584. (in Spanish)

10. Maisner, M., Černý, J. (2012) Právní aspekty outsourcingu, Praha, Wolters Kluwer ČR, str. 40. (in Czech)

11. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy (Civil Code of Ukraine) [Electronic resource]. – Access mode: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (in Ukrainian)

12. Bezklubiy I. (2022) Evoliutsiia tsyvilistyky: dohma ta metafizyka [Evolution of Civil Law Science: dogma and metaphysics] // Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Yurydychni nauky. 2022. Vyp. № 1(120). – S. 9–15. (in Ukrainian)

Надійшла до редколегії 15.02.23

¹URL: https://www-iso-org.translate.goog/about-us.html?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=uk&_x_tr_hl=uk&_x_tr_pto=sc